

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

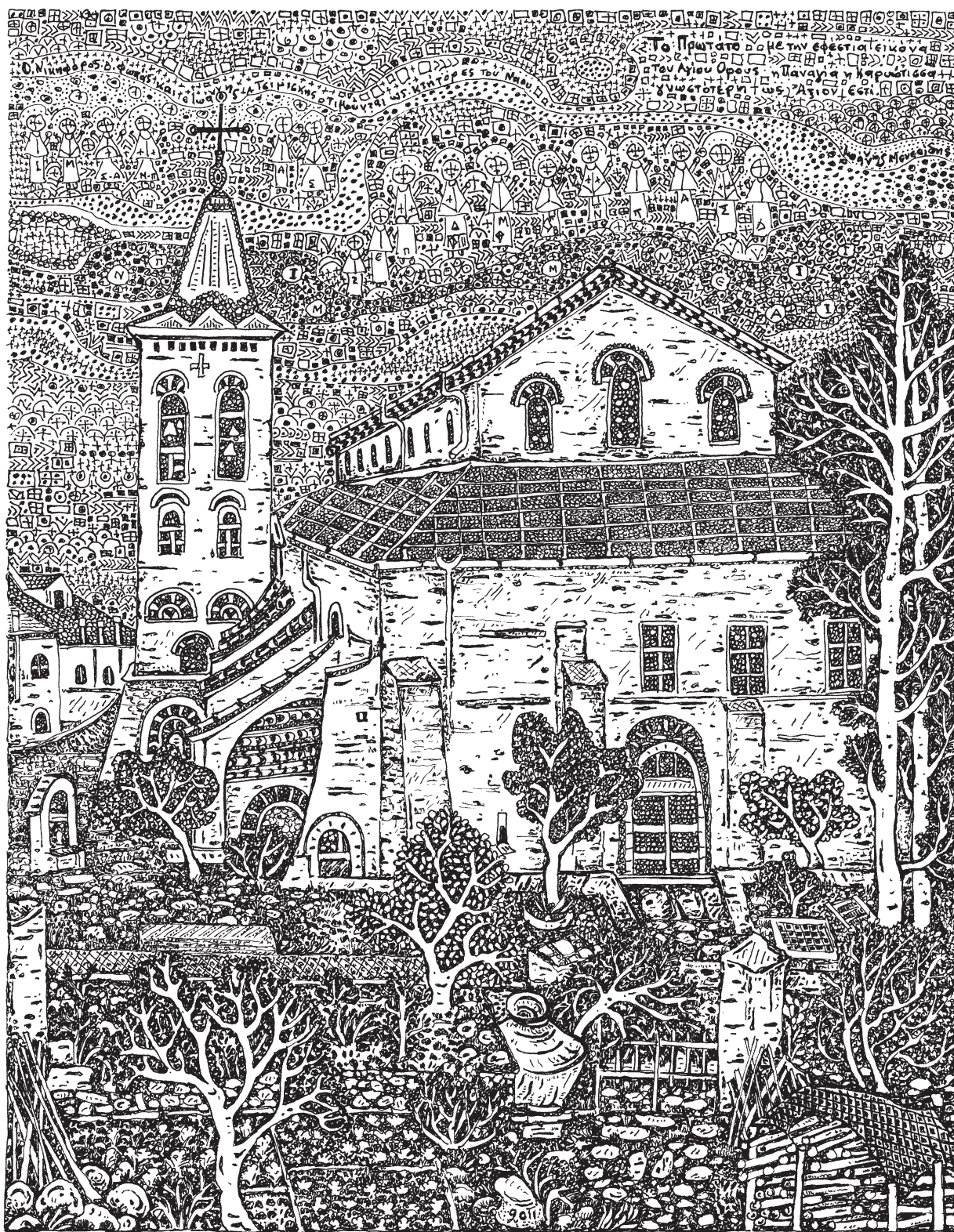
Γιάννης Μενεσίδης
Άγιορείτικα σχήματα και χρώματα

Κομοτηνή 2018

Άγιορείτικα σχήματα και χρώματα

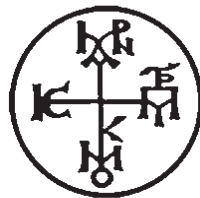

Είχ. 1. Τὸ Πρωτᾶτο. Σινική. 2011. 27,8 × 21,5 ἐκ.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Γιάννης Μενεσίδης
Ἄγιορείτικα σχήματα καὶ χρώματα

Ἐπιμέλεια: Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας

Κομοτηνή 2018

Εὐχαριστῶ

Τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ.κ. Παντελεήμονα γιὰ τὴν ὑποστήριξη τῆς ἔκθεσης καὶ τοῦ παρόντος λευκώματος.

Τὸν Γιώργο Τσιγάρα, Ἀναπληρωτὴ Καθηγητὴ τοῦ Δ.Π.Θ., γιὰ τὴν ἐπιμέλεια τῆς ἔκδοσης.

Τὴ σύζυγό μου Μαρία-Πηνελόπη καὶ τὰ παιδιά μου Σοφία-Ἄννα καὶ Μιχάλη γιὰ τὴν ὑπομονή τους.

Τὸν αἰείμνηστο δάσκαλό μου Ν. Γ. Πεντζίκη ποὺ μὲ κατεύθυνε ζωγραφικὰ καὶ μοῦ ἔμαθε νὰ ἀγαπῶ τὴν Ἐκκλησία. Αἰωνία του ἡ μνήμη.

Γιάννης Μενεσίδης

Εἰκόνα ὀπισθοφύλλου: Ἱερὰ Μονὴ Γρηγορίου Ἁγίου Ὄρους. Τέμπερα. 2017. 28,3 x 21,3 (Λεπτομέρεια).

Διακοσμητικὰ σχέδια καὶ πρωτογράμματα: Γιάννης Μενεσίδης

Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευση ἀποσπασμάτων καὶ φωτογραφιῶν χωρὶς τὴν ἔγγραφη ἄδεια τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς καὶ τοῦ καλλιτέχνη.

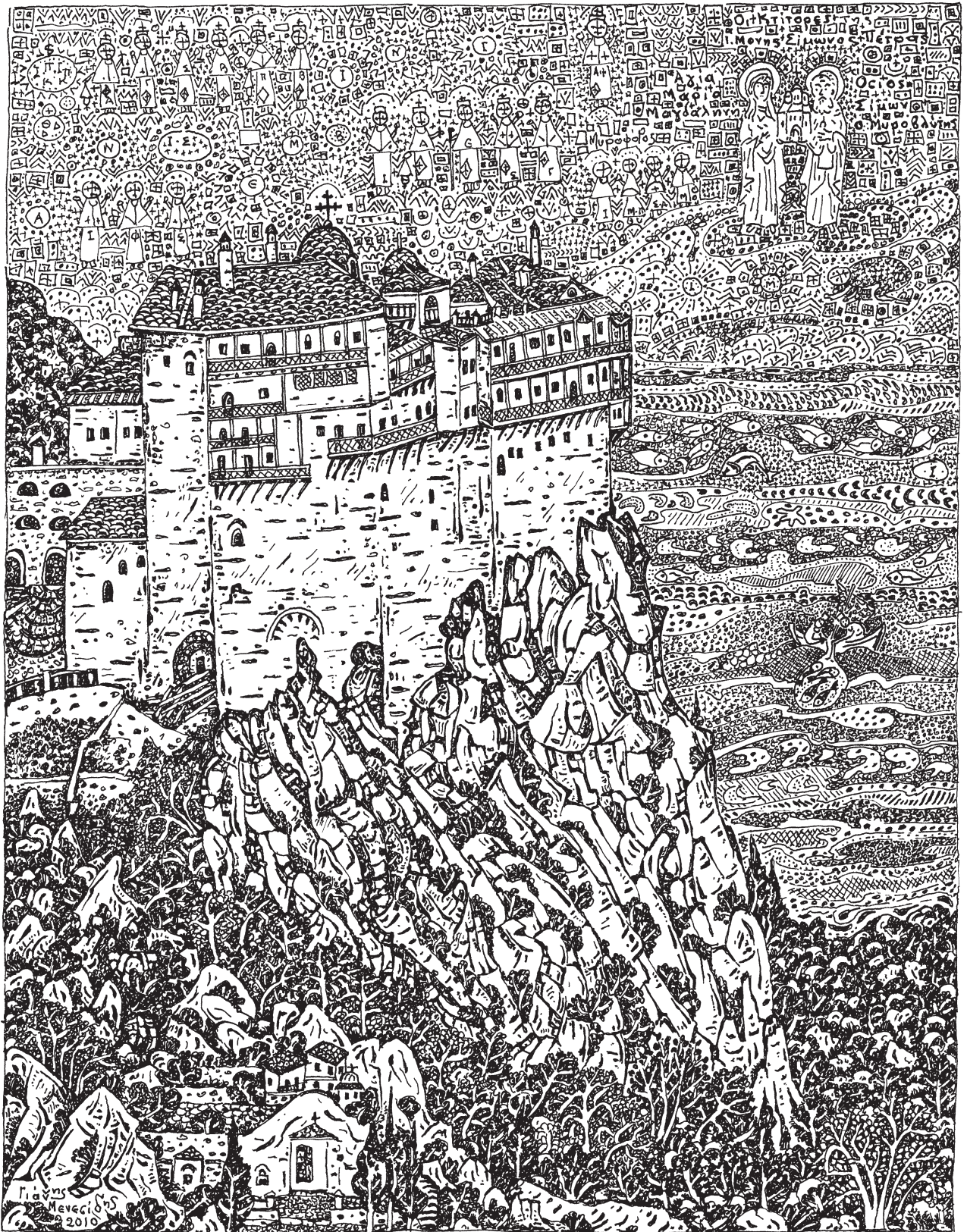
© Ἱερὰ Μητρόπολις Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς, Πλατεία Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου 7, 691 00 Κομοτηνῆ, Τηλ.: 25310 22642

Γιάννης Μενεσίδης, Κ. Βάρναλη 20, 67132 Ξάνθη. Τηλ.: 25410-28320.

ISBN: 978-960-86909-2-9

Περιεχόμενα

Πρόλογος τοῦ Μητροπολίτου Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς	7
Ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος Ἰβηρίτης, <i>Ἡ ἐπίδρασι τοῦ Ἁγίου Ὁρους στὴν τέχνη τοῦ Γιάννη Μενεσίδη</i>	9
Ἀρχιμανδρίτης Ἐφραίμ Γ. Τριανταφυλλόπουλος, <i>Σωτήρια ὄσμωση</i>	11
Γαβριήλ Νικολάου Πεντζίκης, <i>Αἴσθησι καὶ μνήμη</i>	19
Μανόλης Γ. Βαρβούνης, <i>Τὸ ἀγιορείτικο φυσικὸ καὶ δομημένο περιβάλλον καὶ ὁ ζωγράφος Γιάννης Μενεσίδης</i>	23
Ἰωάννα Στουφῆ-Πουλημένου, <i>Γιάννης Μενεσίδης: Ἅγιον Ὅρος. Στὰ μονοπάτια τῆς βυζαντινῆς παράδοσι</i>	29
Καλλιόπη Τζημαγιώργη, <i>Γιάννης Μενεσίδης. Δοξαστικὴ πλησμονὴ μέσα στὸ Ἄγιορείτικο τοπίο</i>	41
Γιάννης Μενεσίδης, <i>Σκέψεις στὶς ἀσπρόμαυρες καταγραφὲς σχημάτων καὶ εἰκόνων</i>	45
Πίνακες	47
Βιογραφικὸ	147

Είχ. 2. Τερά Μονή Σίμωνος Πέτρας – Σπήλαιο Αγίου Σίμωνος. Σινική. 2010. 28,3 × 21,8 έχ.

Πρόλογος τοῦ Μητροπολίτου

Μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτιστες ποιμαντικὲς μέριμνες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς εἶναι ἡ τόνωση τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος τοῦ πιστοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀνάδειξη τοῦ ἱστορικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ προσώπου τῆς ἐπισκοπικῆς περιφέρειας τῆς Ροδόπης. Ἡ προβολὴ τοῦ πολιτισμοῦ στὴν ἀκριτικὴ αὐτὴ περιοχὴ τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖ ποιμαντικὸ καθῆκον τῆς τοπικῆς μας ἐκκλησίας, διότι γιὰ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἱερὰ Μητρόπολη ὁ πολιτισμὸς καὶ ἰδιαίτερα ὁ ὀρθόδοξος χριστιανικὸς πολιτισμὸς διαμόρφωσαν καὶ συνεχίζουν νὰ διαμορφώνουν τὴν πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ ταυτότητα τοῦ τόπου μας καὶ τοῦ λαοῦ μας. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ τοπικὴ ἐκκλησία μελετᾷ καὶ προβάλλει τὴν παρουσία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως στὴν περιοχὴ μας ἀλλὰ καὶ τὶς παντοειδεῖς ἐκφράσεις αὐτῆς τῆς πίστεως, δηλαδὴ τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Παντοδύναμο Θεό.

Αὐτὲς τὶς ἐκφράσεις τῆς πίστεως ποὺ ἀποτελοῦν τὴν πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ παρακαταθήκη τῶν πατέρων μας ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τῶν συγχρόνων ἐπιχειρεῖ νὰ προβάλλει ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς γιὰ τὸν ἐν Χριστῷ πνευματικὸν καταρτισμὸν τῶν πιστῶν.

Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερὰ Μητρόπολις, συμμετέχοντας γιὰ δεύτερη συνεχῆ χρονιά στὶς ἐορταστικὲς ἐκδηλώσεις ποὺ διοργανώνονται κάθε Μάϊο μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν «Ἐλευθερίων» τῆς πόλεως μας, διοργανώνει ἐφέτος ἐκθεση ζωγραφικῆς μὲ ἔργα τοῦ παλαιοῦ συνεργάτου μας, τοῦ ἱατροῦ καὶ ζωγράφου κυρίου Γιάννη Μενεσίδη, μὲ θέμα «Ἁγιορείτικα χρώματα καὶ σχήματα». Ἡ ἐκθεση εἶναι ἀφιερωμένη στὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ σπουδαῖο αὐτὸ πνευματικὸ καὶ πολιτιστικὸ κέντρο τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους ἀλλὰ καὶ τὸν πνευματικὸν φάρο ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, γιὰτὶ οἱ πνευματικοὶ καὶ ἱστορικοὶ δεσμοὶ τῆς περιοχῆς μας καὶ τῆς Θράκης γενικότερα μὲ τὸν Ἄθωνα εἶναι βαθεῖς καὶ ἰσχυροί.

Ἐκφράζουμε θερμὲς συγχαρητήριες εὐχὲς στὸν κύριο Γιάννη Μενεσίδη γιὰ τὴν ἀφοσίωσή του στὴν Ἐκκλησία καὶ γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ του προσφορά στὸν τόπο μας. Στὸν καλλιτέχνη καὶ τοὺς συνεργάτες τοῦ μετὰ χεῖρας καταλόγου εὐχομαί ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι πλοῦσια στὴ ζωὴ καὶ στὰ ἔργα τους.

ΜΕΤ' Εὐχῶν @ Εὐλογιῶν

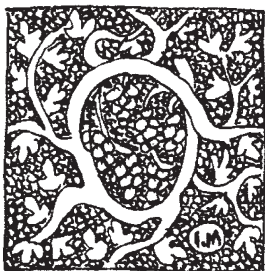
Ἱ. Μαρωνείας @ Κομοτηνῆς *Γεωργίου*

Είχ. 3. 'Ο Πύργος της Γερασ Μονής Ίβήρων. Σινική. 2012. 28,1 × 21,5 έχ.

Ἡ ἐπίδρασι τοῦ Ἁγίου Ὁρους στὴν τέχνη τοῦ Γιάννη Μενεσίδη

Ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος Ἰβηρίτης

Γιάννης Μενεσίδης δὲν ζωγραφίζει ἀπλῶς θέματα τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ζῆ καὶ ἀναπτύσσεται μέσα στο κλίμα τῆς λειτουργικῆς θεολογίας.

Ἔχει ὡς δάσκαλο τὸν Ν. Γ. Πεντζίκη μὲ τὸν πληθωρικό δυναμισμὸ καὶ τὴν ἄμετρη ἀγάπη του γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ ὅλη τὴ δημιουργία.

Ὁ ἴδιος ἀκολουθεῖ τὸν δρόμο του. Καλλιιεργεῖ τὸ ταλέντο του. Ὁριμάζει πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ. Διαμορφώνει τὸν δικό του χαρακτήρα καὶ τὸ ὕφος.

Ἡ ζωγραφισμένη ἐπιφάνεια εἶναι ἓνα κείμενο ἀναγνώσιμο, ἱκανὸ νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ σὲ ψυχικὰ πετάγματα*.

Ἔχει ἦθος ἀγιορείτικο, μὲ ζωὴ ἀσκήσεως καὶ προσευχῆς. Ὅταν θέλῃ νὰ μιλήσῃ γιὰ τὴ ζωγραφικὴ, μιλά γιὰ τὸν πνευματικό του ἀγῶνα. Αὐτὸ φανερώνει τὸ ἐπίπεδο καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς δουλειᾶς του.

Εἶναι εὐαίσθητος καλλιτέχνης. Καὶ τὸν ἐνθουσιάζει τὸ Ἅγιον Ὅρος μὲ τὸ ἦθος τῆς πολιτείας καὶ τὴ φιλοκαλία τῆς ἀσκήσεως. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ τὸν τρέφει καὶ τὸν ἀλλοιώνει.

Ἐὰν ζῆς τὸ θαῦμα τῆς θείας ἀγαλλιάσεως δυσκολεύεσαι νὰ τὸ ἐκφράσῃς. Καὶ ἡ δυσκολία μετατρέπεται σὲ δυνατότητα. Καταλαβαίνεις ὅτι τὸ θέμα δὲν εἶναι νὰ σχεδιάζῃς γιὰ νὰ σχεδιάζῃς. Ἀλλὰ νὰ ζῆς ἐν Χριστῷ καὶ νὰ γράφεται μόνο του κάτι ποὺ μεταδίδει ζωὴ.

Αὐτὸς ποὺ μὲ τὴ δημιουργία του προσφέρει τὸν ἑαυτό του ὀλόκληρο, ἀμείβεται μυστικὰ μὲ τὴ χαρὰ ποὺ ἀνήκει σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Μιὰ στιγμή τίκτεται τὸ κυφορούμενο. Διατυπώνεται ἡ φράσι, μορφοποιεῖται τὸ σχῆμα καὶ ἡ ὅλη δημιουργία μᾶς ὀδηγεῖ σὲ ψυχικὰ πετάγματα.

Δὲν ἀξίζει αὐτὸ ποὺ ἐλέγχεις καὶ παράγεις ἐσὺ, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ ἄθελά σου γεννᾶται καὶ ἀκτινοβολεῖται ὡς εὐλογία πρὸς ὅλους.

Ὁ καλλιτέχνης μας παραμένει καὶ ἐργάζεται σ' αὐτὸν τὸν ἱερὸ χῶρο, ποὺ δρᾷ ὡς μήτρα θεουργικῆ. Αὐτὴ ἀναγεννᾷ τὴ δημιουργία ὀλόκληρη καὶ τὰ δημιουργήματα. Ἐκκολάπτει τὴν ἐνυπάρχουσα ἔφεσι γιὰ τὴν αἰωνιότητα. Χαρίζει τὰ ἀνέλπιστα. Κάνει τὴ μνήμη τῶν Ἁγίων παρούσα, τὸν κόπο τῆς δουλειᾶς ἀνάπαυσι. Τὸν κόσμο Ἅγιο Ὅρος. Καὶ τὴ γῆ οὐρανό.

Ὁ Γιάννης Μενεσίδης ὡς ζωγράφος παίρνει αὐτὸ ποὺ ὅλοι βλέπομε. Τὸ περνᾷ ἀπὸ τὸ χωνευτήρι τῆς καλλιτεχνικῆς του δοκιμασίας. Καὶ μᾶς τὸ προσφέρει

* Οἱ φράσεις μὲ πλάγια γραφὴ εἶναι τοῦ Γιάννη Μενεσίδη.

ένδεδυμένο τῆ θεία ἀλλοίωσι. Παραμένει ἐργαζόμενος μέσα στὴν Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπολαμβάνει τὴν δωρεὰ τῆς χάριτος.

Κάποιοι θέλουν νὰ ἐρμηνεύσουν καὶ νὰ ἀνανεώσουν αὐτὴ τὴν παράδοσι χωρὶς νὰ τὴν ζοῦν.

Ἄλλοι ἀσχολοῦνται καὶ περιφέρονται μιὰ ζωὴ γύρω ἀπὸ αὐτὸ τὸ θέμα χωρὶς νὰ μπαίνουν μέσα.

Ὁ Γιάννης Μενεσίδης θάπτει τὸν σπόρο τοῦ δυναμισμού του μέσα στὴν ἀγαθὴ γῆ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς δουλειᾶς. Βλαστάνει παράκλησι κάλλους καὶ διάθεσι ἐπικοινωνίας.

Ὁ καλλιτέχνης ἄθελά του προδίδει τὴν ψυχὴ του ἀπὸ τὴν καταγραφή τῶν συναισθημάτων στὰ σημεῖα ἐπαφῶν.

Κουράζεται μὲ ὅλη του τὴν καρδιά προσφερόμενος καὶ ἀναπαύεται. Βρίσκει φλέβα μυστικῆ. Τὴν πλησιάζει μὲ δέος καὶ τὴν καλλιεργεῖ μὲ λεπτότητα καὶ ἐπιμονή. Ὅλο τὸ ἔργο του διαρκῶς ὠριμάζει. Γίνεται πιὸ πυκνὸ καὶ γεμᾶτο, χωρὶς κενά. Καὶ ταυτόχρονα πιὸ φωτεινὸ καὶ ἀνάλαφρο. Μεταφέρει τὴν ἀλήθεια καὶ καταργεῖ τὴν ἀτομικότητά του. Ἀνήκει στὸ πλῆθος καὶ χαίρεται.

Αὐτὸ ποὺ προσφέρεται δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀτομικῆς δεξιότητάς, ἀλλὰ ἡ ἀπάντησι τῆς Χάριτος σ' αὐτὸν ποὺ προσφέρθηκε ἄνευ ὄρων στὴ θεία βουλή. Ἐδῶ ὅλα συλλειτουργοῦν σὲ κλίμα ἐλευθερίας καὶ ἐνότητας. Ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντός, ὡς ἄφατη ἀγάπη καὶ κάλλος ἀμήχανο, ζωογονεῖ καὶ συγκεντρώνει ὅλους. Βλέπεις ὅλο τὸν κόσμον ἀγιαζόμενο νὰ προχωρῆ ἀπὸ ζωὴ εἰς ζωὴν. Παντοῦ κυκλοφοροῦν ἄνθρωποι ποὺ χρειάζονται τὴν ὑλικὴ τροφή καὶ τὴν πνευματικὴ παράκλησι. Μορφές χορεύουν καὶ ἅγιοι δέονται.

Ἐνῶ ἡ ζωγραφισμένη ἐπιφάνεια εἶναι ὀλοκληρωμένο καὶ ἰσορροπημένο ἔργο, οἱ ἀτέλειωτες κουκίδες, οἱ γραμμὲς καὶ τὰ σχήματα ποὺ τὸ ἀπαρτίζουν κινοῦνται σὲ ρεύματα ζωῆς καὶ ἀνανεώσεως. Ἀλληλοσυμπληρώνονται χωρὶς νὰ συγχέωνται· ὅλα εἶναι γεμᾶτα νόημα καὶ παραπομπὲς σὲ γεγονότα, πρόσωπα καὶ μνήμες ποὺ συνέρχονται ἐορταστικά. Ὅλα χορεύουν μὲ γαλήνια ἄνεσι ποὺ γεμίζει τὸ ἐκκλησιαστικὸ πανηγύρι μὲ ζωὴ καὶ τὸ ἐμπορικὸ παζάρι μὲ ἱεροπρέπεια. Συνεορτάζουν τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια.

Ὅταν δῆς ἓνα ἔργο τοῦ Γιάννη Μενεσίδη, ἀναπαύεσαι. Ὅταν μεγεθύνῃς μιὰ λεπτομέρεια, διακρίνεις τὸν κεχυμμένο πλοῦτο ποὺ προσφέρεται δωρεάν.

Ἐνα ὀλοκληρωμένο θέμα προσφέρει κάτι ἐνιαῖο. Ἡ λεπτομέρεια ἀποτελεῖ ἓνα ἄλλο ἔργο τέχνης μὲ τὴν ἴδια χάρι καὶ ρωμαλεότητα. Ἡ πολλὴ δουλειὰ τοῦ Καλλιτέχνη μᾶς προσφέρει μὲ εὐκρίνεια γραμμῶν πλοῦτο ἀνερμήνευτο. Μᾶς ὀδηγεῖ στὴν εὐρυχωρία τοῦ Πνεύματος, πέρα ἀπὸ συνωστισμό συγχύσεως.

Τελικὰ δὲν προβάλλει μιὰ πρόσκαιρη ἀτομικὴ δουλειά, ἀλλὰ προχέει τὴν ἀέναη χάρι ποὺ φωτίζει ὅλη τὴ ζωὴ καὶ τὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν εὐχαριστοῦμε.

Ὁ καλλιτέχνης βλέπει τὶς μορφὲς μετωπικὰ καὶ τὶς εἰκόνες σχηματοποιημένες καὶ ἀπλοποιημένες γιὰ νὰ μπορεῖ ὁ θεατὴς νὰ τὶς ἀναπλάθει καὶ νὰ διευρύνει τὴν ὀπτική του ἀντίληψη. Ἐπίσης, ἡ ὄρασή του εἶναι μνημικὴ, δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸν χρόνο, δὲν εἶναι στατικὴ ἀπὸ ἓνα σημεῖο, ἀλλὰ εἶναι μετακινούμενη, εἶναι ὄραση ψυχῆς ποὺ καταθέτει καημοὺς καὶ μεράκια καὶ βλέπει ἀπὸ ψηλά, καταργῶντας κάθε φυσικὸ ἐμπόδιο. Κινεῖται ἀγαπητικὰ καὶ δὲν διστάζει νὰ μεταφέρει ὀπτικὲς ἐκπλήξεις καὶ παραμορφώσεις μεγεθῶν. Εἶναι κάτι ἀνάλογο μὲ τὴν ἀντίληψη τῶν παιδιῶν ποὺ ὅ,τι ἀγαποῦν τὸ μεγεθύνουν.